

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΠΟΙΗΣΗ 1920-1965

ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΜΗΧΑΝΙΚΟΣ

Ο Παντελής Μηχανικός, βαθύς γνώστης της τεχνικής του Έλιοτ και Σεφέρη κινείται μέσα στα πλαίσια της υπερμοντέρνας τέχνης, χωρίς ν' αντιγράφει τους δυο αυτούτους λογοτέχνες. Παρά τα πολλά του χαρίσματα, ο Μηχανικός έπεσε πολύ γρήγορα στην άπαισιοδοξία, που πελαγοδέρνεται ολάκερη ή γενιά του, και έτσι χαραμίζεται σε κακοδιάβαστα περάσματα που δεν οδηγούν σε κανένα τέλος.

Θέματά του είναι τα διώματα της καθημερινής ζωής με φόντο μιὰ δόση άπαισιοδοξίας, δοσμένα με τη μυστικοπάθεια, τὸ σκοτεινὸ κι' άκατανόητο της άφρημένης τέχνης. Ὑπόβαθρο της ποίησης του είναι «ἡ άπογοήτευση και οἱ σκελετοί. Οἱ μακάβριες εἰκόνες της φθοράς και της μόνωσης» (Γ. Φάνος) γιατί ὁ καλλιτέχνης έχασε τὴν έπαφή του με τὴ ζωή, τὸ σήμερα και πιστεύει ὅτι:

Ἐδῶ που τὰ λέμε
ὁ Προμηθεάς
δέ μᾶς άναψε
οὔτε τὸ τσιγάρο

(Χοὺς άπνους).

Ο Π. Μηχανικός είναι ταλαντούχος ποιητής, με άκρατο λυρισμὸ και πολλὴ μεγάλη έκφραστική δύναμη, χαρίσματα που προοιωνίζουν μελλοντική έπιτυχία. Για νὰ πετύχει ὅμως πρέπει νὰ ξεπεράσει τὸν εαυτό του, τὸ σημερινὸ εαυτό του και ν' άνακαλύψει τὸν άνθρωπο, τὴ ζωή. Ὡς τότες ἔχει μεγάλο δρόμο νὰ δυανήσει, ὅμως στὸ τέλος θὰ μᾶς δώσει μιὰ ποίηση ζωντανή, άληθινή, και προσγειωμένη, μακριά από εφήμερες χίμαιρες. Ἦδη «Τὰ δυὸ βουνα» του είναι μιὰ μεγάλη υπόσχεση, στηριγμένη στην κυπριακή πραγματικότητα.

ΚΩΣΤΑΣ ΓΡΑΙΚΟΣ

Παρά τὸν κίνδυνο νὰ κατηγορηθῶ για αὐτοπροβολή, θὰ ἤθελα νὰ άναφέρω ἐδῶ και τὸ ὄνομα Κώστας Γραικός, που άσφαλῶς ἔχει μιὰ θέση σ' αὐτὴ τὴ μελέτη, γιατί άσχοληθήκε με κάτι τὸ διαφορετικὸ από τὸυς ὑπόλοιπους. Τραγούδησε τὸ κυπριακὸ εἰδύλλιο, που συνύφανε ρεαλιστικά με τὸν ὄχθο και τὰ θάσανα, τὴν πάλη της άγροτικής μας μάζας για άνάταση.

Βέβαια δὲν εἶμαι ὁ άρμόδιος νὰ κρίνω τὸ έργο του ποιητῆ γι' αὐτὸ θὰ άφίσω τὸν κριτικὸ νὰ μιλήσει: «...Εἶναι ὁ άβρὸς ποιητῆς της άνθρωπιστικής εὐαισθησίας με τὸν λεπτὸ μουσικὸ στίχο που πλήττει εὐχάριστα τὴν άκοή. Τὸ έργο του φέρει τὴ σφραγίδα της γνήσιας Ἀγροτικής Κύπρου» (Γ. Λυσιώτης, «ΕΘΝΟΣ», 5.6.1960). «... Ἡ φυσιολατρεία του παρουσιάζεται γεμάτη εἰλικρίνεια, δροσερὴ χάρη και άρκετὴ πρωτοτυπία... μερικὰ μάλιστα ἀπ' τὰ τραγούδια της σειράς αὐτῆς μπορῶ νὰ πῶ πὼς είναι ἀπ' τὰ πιὸ γλυκὰ εἰδυλλιακὰ της νεοκυπριακής ποίησης (Ἄντ. Περνάρης, «ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ», 29.5.1960). «... Μεγάλη ἡ διαπάσαν του Γραϊκοῦ και πληθωρικὸς ὁ λόγος του... Πρόκειται για ποιήματα, ὅπου γνήσιο άναβλύζει τὸ αἶσθημα και ἡ κάθε λέξη, ἡ κάθε εἰκόνα ἔχει τὸ εἰδικὸ της βάρος. Ἐδῶ ὁ ποιητῆς ἔχει κάτι δικό του, τὸ πολὺ δικό του νὰ πει, ἔχει ἕνα κόσμο προσωπικὸ που θέλει νὰ τὸν ἐξωτερικεύσει και τὸν ἐξωτερικεύει με άρκετὴ ποίηση καὶ μουσικότητα» (Π. Παιονίδης, «ΧΑΡΑΥΓΗ», 28.4.1966).

Γυναικεία Ποίηση

Ἡ γυναικεία ποίηση στὸ νησί μας εἶχε μιὰ βασανιστική πορεία. Ἴσως σ' αὐτὸ νὰ φταῖνε και οἱ κοινωνικὲς συνθήκες που ἐπικρατοῦσαν στην Κύπρο.

Μόνο: δυὸ φυσιογνωμίες κατόρθωσαν νὰ σπάσουν τὰ θέσμια και νὰ καθιερωθῶν. Πρόκειται για τὶς διαλεκτές μας ποιήτριες Αὐγὴ Σιακαλλή και Χρυσταλλένη Σταύρου (δὲν άναφέρουμε τὴν κ. Πετρώνδα που ἄνκαι ζεῖ και ἀγαπᾶ τὸ νησί μας σὰ δικό της, εἶναι Ἀλεξανδρινή), που δυστυχῶς δὲν μπόρεσαν νὰ βγοῦν ἐξῶ από τὸ κλίμα της ἐ-

ποχῆς τους. Κινήθηκαν στὴ σκιά τῶν εὐρωπαϊκῶν ρευμάτων και ὡς ἕνα μεγάλο βαθμὸ πνίγηκαν στὸν ὑποκειμενισμὸ και τὴ μελαγχολικὴ διάθεση.

Πέρασαν ἀπὸ τότε πολλὰ χρόνια για νὰ φθάσουμε στὴ γενιά του 60 και μετέπειτα. Μιὰ σειρά ὀνόματα γεννήθηκαν και ἤδη ἔχει δημιουργηθεῖ μιὰ σοβαρὴ προϋπόθεση για τὸ μέλλον: Μαρία Πυλιώτη (Εἰρήνη Σ.Κ.), Χλόη Σ.Κ., Ἐλλη Παιονίδου, Εἰρήνη Παναγή, Πίτσα Γαλάζη, Νίκη Λαδάκη - Φιλίππου, Ντίνα Παγιασία... Ὅλες κινήθηκαν και κινῶνται ἀκόμη κάτω ἀπὸ τὴν ἐπήρεια γνωστῶν ὀνομάτων ὅπως οἱ Ρίτσος, Ἐλύτης, Βρεττάκος και Καρυωτάκης. Μερικὲς ἀκόμη βρίσκονται στὸ στάδιο τῶν ἀναζητήσεων και τοῦ ὑποκειμενικοῦ συνασθηματισμοῦ, ἐνῶ ἄλλες πῆραν τὸ δρόμο της ἐποχῆς τους και της ἀνάγκης, ξανοίχθηκαν πιὸ πέρα ἀπὸ τὰ καθιερωμένα και δημιούργησαν μιὰ προσωπικότητα και μιὰ παράδοση, ἀν μᾶς ἐπιτρέπει τὸ νεαρὸ της ἡλικίας τους νὰ χρησιμοποιήσουμε αὐτὸ τὸν ὀρισμὸ.

ΕΙΡΗΝΗ ΠΑΝΑΓΗ

Μιὰ ἀπὸ τὶς λυρικώτερες φωνῆς της νέας γενιάς της γυναικείας ποίησης μας μῆκε στὸ στίβο της τέχνης πολὺ ὀρηκτικὴ και με βίαιο αἶσθημα. Κυνηγώντας μιὰ χιμαιρικὴ άγάπη με ἀπελπίσια, μᾶς δίδει μιὰ πολὺ προσωπικὴ ποίηση ντυμένη με νέες μορφές και σχήματα, με πλούσια έκφραστικά μέσα που γίνεται πιστικὴ και ὀλοζώντανη, με ἐσωτερικὴ δραματικότητα στὸ στίχο.

Ἔυτερά μη ἔκοντας ποὺ νὰ κατασταλάξουμε
τὸ παράπονο
θὰ γεμίσουμε τὸ ποτήρι με τὴν ἀλμύρα τῶν
δακρῶν μας
και θὰ τὸ στραγγίσουμε γουλιὰ - γουλιὰ ὡς
τὸν πάτο
(Παράπονο)

Κι' ὅμως δὲ μπορεῖ νὰ μὴν ὑπάρχει στὸν κό-
σμο χαρὰ
(Ἄκροβολισμοὶ ἐνὸς ὄνειρου)

ΕΛΛΗ ΠΑΙΟΝΙΔΟΥ

Ἡ κοινωνικότητα στην ποίηση της είναι ἐξώφθαλμη. Με ἄπλους μουσικοὺς στίχους ἀπαλλαγμένους ἀπὸ ρητορισμοὺς και πεζολογίες, με ἕνα βαθὺ ἄνθρωπισμὸ, που διακρίνει τὴν ποίηση της, ποίηση που ἀναλύει ὀλάκερες καταστάσεις με ἀπείρητη λιτότητα, ἔρχεται νὰ εκπροσωπήσει τὴν προοδευτικὴ γυναικεία ποίηση του νησιοῦ με ὕστερα ἀπὸ τὴ σιωπὴ της Μαρίας Πυλιώτη.

Τούτη ἡ άνοιξη που τραγουδᾶ ἐφέτος
δὲν φορᾶ ῥόδινα πέπλα.

Εἶναι ζυμωμένη - λάσπη κι' αἶμα -
με τὰ χέρια μας.

Γι' αὐτὸ δὲν της χρειάζεται
τὸ κελαῆδημα τ' ἀπδονιοῦ

για ν' ἀποδείξει τὴν ὕπαρξη της.

ΜΑΡΙΑ ΠΥΛΙΩΤΗ (ΕΙΡΗΝΗ Σ. Κ.)

Πολύπλευρο ταλέντο ἡ Πυλιώτη, ποιήτρια και ζωγράφος, για μιὰ περίοδο κυριάρχησε στὴ γυναικεία κυπριακή ποίηση της γενιάς της. Με μαχητικὴ διάθεση μετουσίωσε τὰ συναισθήματα της σὲ λυρισμὸ και τέχνη που ἀγγίζει τὰ μύχια της ἀνθρώπινης ψυχῆς και κρούει τὶς εὐαίσθητες χορδές της καρδιάς κάθε ἀνθρώπου. Ἀνδρώθηκε στὴ σκιά τῶν Ρίτσου και Πιερίδη, ἀτλώντας τὰ θέματα της μέσα ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ χρώματα του νησιοῦ μας και τὸν πόνο τους, τὴν ἱστορία που ἔγραψε ἡ Κύπρος τὴν τελευταία δεκαετία.

Ἡ Μαρία Πυλιώτη δυστυχῶς ἐχάθη ἀπὸ τὸν ὀρίζοντα ἐντελῶς ἀπρόσμενα, σῶπασε τὴ στιγμὴ ἀκριβῶς που βρῆκε τὸ δρόμο της. Ἄπευχόμαστε νὰ χάσει ἡ γυναικεία μας ποίηση ἕνα τέτοιο ταλέντο που θὰ μπορούσε, ἐπὶ τέλους, νὰ τραβῆξει πολὺ πιὸ ψηλὰ τὰ σημερινὰ πράγματα και νὰ δημιουργήσει μιὰ ἀληθινὰ ζωντανὴ γυναικεία ποίηση.

ΚΩΣΤΑΣ ΓΡΑΙΚΟΣ